

ARBETSMARKNAD & STUDIER

Årds arbetsmarknads- och studieservicemyndighet

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2020

FÖRORD

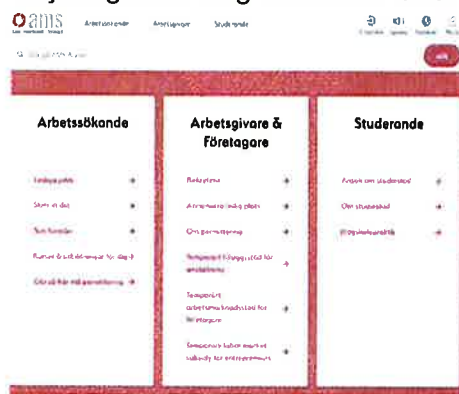
FEM FOKUSOMRÅDEN 2020 var minst sagt ett annorlunda år. Vi behövde ställa om det dagliga arbetet för att prioritera och fokusera på det som för stunden var viktigast. Inledningsvis hade vi tre fokusområden, "smittskyddet", "alla ska ha sina pengar" samt "korrekt och efterfrågad information". Ganska snart la vi till, "personalens välmående" och den 28 augusti la vi till vårt femte fokusområde "alla ska få den arbetsmarknadsservice de har behov av".

Smittskyddet Den 16 mars konstaterade statsrådet i samverkan med republikens president att undantagsförhållanden råder i Finland på grund av coronavirusutbrottet. Den 17 mars höll AMS sitt första dagliga morgonmöte med hela personalen samlad. Den 23 mars stängde AMS ytterdörren och möjligheten för spontanbesök upphörde. Den 27 mars konstaterades samhällssmitta på Åland för första gången. Trots allmänna rekommendationer om distansarbete fortsatte vi att samlas hela personalen för möte varje morgon. I en helt ny situation där ny information, nya frågor, lagar och bestämmelser levererades till oss i en rasande fart bedömde jag att det var effektivast att hela personalen fick samma information samtidigt och så snabbt som möjligt. När samhällssmitta konstaterades för tredje gången på Åland den 11 oktober delades den största delen av AMS personal upp i två arbetslag som turades om att jobba hemifrån och i det interna arbetet på AMS började vi tillämpa strikt de anvisningar som gällde för att minimera riskerna för smittspridning på arbetsplatser. Det var nu både dags och möjligt att agera både internt och externt exemplariskt ansvarsfullt. Det sista fysiska morgonmötet med halva besättningen hade vi den 13 oktober och därefter var morgonmötena enbart digitala. Även om AMS var stängt för spontanbesök var det alltid möjligt för kunder att boka tid för ett planerat besök. Vi monterade plexiglas mellan kund och tjänsteman i besöksrummen, skaffade handsprit, fasta tvålar, mun- och nässkydd åt kunden och visir till oss själva.

Alla ska ha sina pengar Från och med den 18 mars till och med den 19 april anmälde 1 067 personer sig som arbetssökande. På två månader hade antalet arbetslösa och permitterade ökat från 566 i februari till 1 945 personer i april. Vecka 14 anmälde sig över 400 personer. Det var vår rekordvecka 2020. Naturligtvis kunde vi inte jobba som vanligt utan flera i personalen fick styra om från de ordinarie arbetsuppgifterna för att istället bli kontaktpersoner för nyanmällda kunder. Antalet nya kunder ökade också arbetet för ersättningsenheten som handlägger arbetslöshetsförmånerna. Jag blev snabbt medveten om att vi inte kommer att kunna jobba så att bordet var rent på papper varje dag de sakkunniga på enheten gick hem. De var vana att jobba så. Antalet nya ansökningar ökade för varje dag och vi anställde en extra resurs till ersättningsenheten i juni. När jag gick på semester den 17 juni var det mer än två veckors handläggningstid för nya kompletta ansökningar och drygt tio mappar stod uppradade i kö på en hylla. Jag anade att när jag kommer tillbaka från semestern den 15 juli så kommer det inte att stå många mappar på hyllan. Jag fick rätt. Genom ett bra samarbete med finansavdelningen som sköter utbetalningarna fick vi arbetet att löpa på och under de fyra veckor jag var på semester hade alla inblandade jobbat så att handläggningstiden för kompletta nya ansökningar var nere i en eller två dagar. Även studiestödsenheten fick jobba på ett nytt sätt då kontakten med de studerande huvudsakligen fick ske per telefon och e-post eftersom de studerande inte hade möjlighet att spontant besöka oss. Den traditionellt största utbetalningen under året 4 september omfattade fler

studerande än någonsin. Ett rekord. Med tanke på att vi jobbar med "papper och penna" så är det mer eller mindre otroligt att vi lyckades så väl med vårt fokus "alla ska ha sina pengar".

Korrekt och efterfrågad information Redan i början på mars satte lagberedningsmaskineriet igång i Helsingfors. I snabb takt producerades ett stort antal författningar med olika temporära bestämmelser. Vi insåg att vi på ett bra sätt behövde informera om allt det nya som gällde för varje enskild kundgrupp. Den 17 mars lanserade vi vår corona-anpassade hemsida där vi lyfte fram vad som var aktuellt för arbetssökande, arbetsgivare, företagare och studerande. Ibland varje dag och ofta flera gånger i veckan under våren uppdaterade vi vår hemsida med korrekt och efterfrågad information. Som vanligt var vi tillgängliga per telefon och e-post och från den 18 mars till och med den 14 april bemannade vi chatten på hemsidan mellan 10-15 alla arbetsdagar. Det var första gången vi använt chatt-funktionen. Tack vare att vi hade morgonmöten varje arbetsdag så kunde personalen hålla sig uppdaterad från dag till dag om det senaste. Jag minns att jag i början på pandemin sa till personalen "Vi kan jobba med en max två dagars framförhållning." Orsaken var mycket enkel. Det hände så otroligt mycket varje dag så ett längre fokus än så var ingen idé.

Personalens välmående Håll i, håll ut och håll avstånd. Redan i april blev det uppenbart att pandemins verkningar för AMS del skulle bli extrema. Behovet av personalförstärkning var uppenbart. Likväl dröjde det till juni innan vi anställde tre extra resurser. Vi hade inte tid helt enkelt att lära upp fler nyanställda. Jag försökte på alla sätt få tjänstemän att ta ut ledighet så att de kunde återhämta sig en smula. Vi planerade våra sommarsemestrar så att alla som hade tillräckligt med dagar skulle ta ut en fyra veckors sammanhängande semester även om vi hade hur mycket jobb som helst. Jag ordnade en grillfest för personalen strax före min semester. Anton och Michael var kockar. Siffror får tala. Totala antalet sjukdagar 2020 var 184 och motsvarande sjukdagar 2019 var 344. En minskning med drygt 46 %. Så även om vi hade extremt mycket att göra så höll vi oss på benen. Kanhända hade det ivriga handtvättandet och avståndshållandet också någon inverkan.

Alla ska få den arbetsmarknadsservice de har behov av Detta vårt sista fokusområde la jag till efter sommarsemestrarna. Tanken var god och viktig. Vi skulle så fort som möjligt tillbaka till det "normala". Tyvärr hade vi inte tillräckliga personalresurser för att förverkliga detta fokusområde på ett bra sätt. Med cirka 170 arbetssökande per tjänsteman i genomsnitt så är det lätt att förstå att det är en utmaning att utröna på ett bra sätt varje arbetssökandes behov av

arbetsmarknadsservice. Likväl var det många av våra arbetssökande som inte hade något servicebehov, till exempel de permitterade som bara väntade på besked om när de skulle få börja jobba igen och de företagare som lyfte arbetsmarknadsstöd. Med verkställandet som startade i oktober av lagstiftningen om temporärt tilläggsstöd till arbetsgivare inom näringslivet fick personalen händerna överfulla. Intresseanmälningar om stödet började strömma in och det blev mer eller mindre ett heltidsjobb för stora delar av personalen att handlägga dem. Tyvärr ledde det till att personkunder fick prioriteras bort ännu en tid då det fanns en politisk beställning på att det temporära tilläggsstödet skulle verkställas snabbt och effektivt. När jag skriver detta i början på februari 2021 så inser jag att vi har en bit kvar att vandra innan vi når det "normala".

Jag tackar personalen för en helt makalös arbetsinsats 2020.

Tomas Lundberg
Myndighetschef

ALLMÄNT

Om AMS

AMS leds av en myndighetschef som ansvarar för att fastställda mål uppnås. AMS ledningsgrupp, som består av myndighetschefen, biträdande myndighetschefen och handläggningschefen, planerar och utvecklar verksamheten. AMS biträds av en rådgivande delegation som fungerar som ett informations- och kontaktorgan mellan arbetsgivare, arbetstagare, studerande och AMS.

AMS verksamhetsutrymmen finns i Magazin-husets andra våning, Nygatan 5 i Mariehamn. AMS har öppet för besök vardagar 10:00-15:00 och telefontid 08:00-16:15. Sedan 23 mars har vi stängt för spontanbesök och telefontiden var 10:00-11:00 och 13:00-14:00.

Värdegrund

RESPEKT

Alla som jobbar på AMS strävar efter att de vi möter ska få ett gott bemötande. Vi jobbar så att vi inger trygghet och så att vi får kunder, samarbetspartners och andra vi möter att känna delaktighet.

Vi visar respekt genom att låta andra vara såsom de är, utan att klandra dem för detta. Vi ser varje individ. AMS service är och ska vara individuell. Likväl så att vi ska agera opartiskt och jämlikt.

Förtroende är viktigt för oss. Att vi alltid tänker på den personliga integriteten är en grundförutsättning för att vi ska kunna inge förtroende och förtjäna ett förtroende. För att klara vårt uppdrag på ett bra sätt behöver vi en öppen kommunikation, både internt och ut mot kund och mot samarbetspartners.

TYDLIG KOMMUNIKATION

Internt så uppnår vi tydlig kommunikation genom att alla ska veta vart vi är på väg. Vi förstår att tvåvägskommunikation är allas ansvar. Vi ifrågasätter oklarheter då klarhet gällande till exempel regler och rutiner är avgörande för att vi ska kunna kommunicera tydligt och därmed agera sakligt och kunnigt.

Både internt samt gentemot kunder och samarbetspartners är vi lyssnande, lyhörda, tydliga, sakliga och kunniga. Vi strävar hela tiden efter att bli bättre på kommunikation. Både när det handlar om samtal och det skrivna ordet.

Regler om AMS organisation och verksamhet

AMS organisation regleras i landskapslagen (2006:9) om Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet. Närmare bestämmelser om den interna organisationen och uppgiftsfördelningen samt om användningen av beslutanderätten finns i myndighetens reglemente.

AMS verksamhet regleras i landskapslagen (2006:8) om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, landskapslagen (2003:71) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomstskydd för arbetslösa, landskapslagen (2006:71) om studiestöd, landskapslagen (2012:74) om främjande av integration och i landskapslagen (2015:56) om sysselsättningsfrämjande utbildning. AMS utför vissa uppgifter som tillhör rikets behörighet med stöd av överenskommelseförordningar, till exempel handlägger ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare enligt 73 § utlänningslagen (FFS 301/2004). Myndigheten handhar uppgifter eller ger service

även utgående från lagtingets budgetbeslut såsom verksamheten som ordnas under samlingsnamnet Åland Living samt arbetspsykologens tjänster.

Personal

Personalresurserna inom arbetsmarknadsservicen har bestått av 2 informatörer, 6 förmedlare och 5 vägledare samt 1 förmedlare/EURES-rådgivare. Från och med juni blev vägledarna 7.

Förutom personalresurserna inom arbetsmarknadsservicen har personalen bestått av 1 myndighetschef, 1 biträdande myndighetschef, 1 handläggningschef, 1 arbetspsykolog, 1 informationskoordinator, 2 studiestödshandläggare och 3 sakkunniga (utkomstskydd för arbetslösa). Från och med juni blev de sakkunniga 4. Vid studiestöd jobbade 1 extra handläggare juni-oktober.

Kunder

AMS har mer än 5 000 registrerade kunder (arbetsgivare, arbetssökande, studerande, personer intresserade av att flytta till Åland) men betjänar totalt många fler än så. Utöver de registrerade kundgrupperna förekommer dagligen en stor mängd kundkontakter via telefon, e-post och webb.

Rådgivande delegationen

Den rådgivande delegationen för AMS leddes av ordförande Linnéa Johansson, avdelningschef vid landskapsregeringens näringsavdelning. På grund av pandemin hölls varken det traditionella vår- eller höstmötet.

ARBETSLÖSHETEN

Arbetslösheten under 2020

Arbetslösheten har ökat dramatiskt under år 2020. Arbetslösheten har ökat både för kvinnornas och för männens del. Männen 10,3 % (2019, 4,0 %) har fortfarande högre arbetslöshetstal än kvinnorna 8,7 % (2019, 3,0 %). Antalet arbetslösa arbetssökande var under 2020 i genomsnitt 1 455 personer (531, 2019). Ungdomsarbetslösheten (under 25 år) har ökat från 5,4 % 2019 till 13,1 %. De unga männens arbetslöshetstal ökade 2020 med 8,4 procentenheter till 15,2 % och de unga kvinnornas arbetslöshetstal ökade med 6,8 procentenheter till 10,7 %. Antalet långtidsarbetslösa (6 mån +) har ökat från 178 personer i genomsnitt 2019 till 409 personer. I december 2020 var antalet långtidsarbetslösa 744 personer. Mest har långtidsarbetslösheten ökat i åldersgruppen 25-54 år från 99 personer i genomsnitt 2019 till 260 personer i genomsnitt 2020.

ARBETSMARKNADSSERVICE

Utmaning

Det extremt höga antalet arbetssökande, arbetslösa och permitterade har präglat arbetsmarknadsservicen under 2020. Det är en utmaning för AMS att tillhandahålla individuell arbetsmarknadsservice i tillräcklig omfattning och inom rimlig tid då alla tjänstemän har ett mycket stort antal kunder som många har behov av personlig kvalificerad arbetsmarknadsservice.

Arbetssökande, arbetsmarknadsstatus (årsmedeltal)

	2016	2017	2018	2019	2020
sysselsättningsstöd	40	38	41	34	32
i arbete	256	284	302	342	439
arbetslös	528	533	520	524	959
permitterad	10	17	14	8	509
förkortad arbetsvecka	7	7	4	4	60
utanför arbetskraften (till exempel sjukskrivna)	116	114	124	113	141
arbetslöshetspension	0	0	0	0	0
i arbetsprövning eller i arbetspraktik	14	14	12	13	9
i sysselsättningsfrämjande utbildning	113	106	108	112	105
TOTALT	1 084	1 112	1 125	1 150	2 255

Servicen steg för steg

När arbetsmarknadsservice tillhandahålls ska den sökande i första hand erbjudas möjlighet att själv använda servicen med hjälp av självbetjäning eller information. Om användningen av service på detta sätt inte är ändamålsenlig med tanke på en sökandes servicebehov eller inte leder till att han eller hon finner något arbete eller utbildning, ska AMS stödja den sökande med mer kvalificerade serviceinsatser.

Arbetsförmedling*Arbetsförmedling till enskilda*

Genom AMS arbetsförmedling ska den enskilde få information om lediga arbetsplatser, om de möjligheter som företagande erbjuder och om andra arbetsmöjligheter, möjlighet att genom självbetjäning söka efter arbete samt rådgivning som anknyter till sökande av arbete. För enskild tillhandahålls arbetsförmedling även i fråga om registrering och upprätthållande av uppgifter i anslutning till arbetssökande, sökande efter och presentation av arbetsplatser, arbetsplatserbjudanden samt presentation av den arbetssökande för arbetsgivaren.

Arbetsförmedlare genomför kartläggning av hur den arbetssökandes förutsättningar att komma ut i arbetslivet ser ut, personliga möten och intervjuer med arbetssökande. Till förmedlarens uppgifter hör även matchning – att sammanföra arbetsgivare som söker arbetskraft med arbetssökande som söker arbete, identifiering av förmågor hos den arbetssökande som kan behöva förstärkas genom till exempel utbildning och vägledning samt aktivt arbete med insatser tillsammans med den arbetssökande för att öka den arbetssökandes förutsättningar för att finna, få och behålla ett arbete och vid behov utarbetande och revidering av sysselsättningsplan.

Förmedlare handhar även alterneringsledighetsärenden, utlåtanden till utbetalare av arbetslöshetsförmån, information och besvarande av frågor som rör arbetslöshetsförmåner.

Arbetsförmedling till arbetsgivare

Genom AMS arbetsförmedling får arbetsgivare hjälp med att finna lämpliga arbetssökande till lediga arbetsplatser, presentation och uppställande av förslag på basis av de uppgifter om platsansökningar, utbildning, yrke och arbetshistoria som finns registrerade om arbetssökande vid AMS, information och rådgivning om tillgång till och anskaffning av arbetskraft. På AMS jobbar en förmedlare som har ett särskilt ansvar för vår arbetsgivar-service.

Arbetssökande

Antalet arbetssökande kunder på AMS har ökat extremt. I genomsnitt sökte 2 255 personer arbete via AMS (1 150, 2019). Antalet arbetssökande var som lägst i februari då 1 187 personer sökte arbete och högst i juni med 2 725 personer. Av de 2 397 personerna som var arbetssökande i december var 45,7 % (1 096 personer) arbetslösa, 20,9 % (502 personer) i arbete, 5,4 % (131 personer) utanför arbetskraften, till exempel sjukskrivna och 5,9 % (141 personer) i sysselsättningsfrämjande utbildning, huvudsakligen svenska för inflyttade (SFI).

Lediga platser

Antalet lediga platser nästan halverades under 2020 i jämförelse med 2019 till 155 i genomsnitt per månad (302, 2019). I genomsnitt tillsattes 190 lediga platser per månad (244, 2019). 56,3 % av platserna tillsattes inom tre veckor (52,9 %, 2019). 8,9 % av platserna tog det över två månader att tillsätta (20,0 % 2019)

Jobbchansen

Evenemanget Jobbchansen arrangerades för åttonde gången 2020. Ett större tillfälle med 24 arbetsgivare representerade hölls i januari i Sittkoffs Galleria i samarbete med Ålands Näringsliv. Jobbchansen syftar till att främja den direkta kontakten mellan arbetssökande och arbetsgivare med behov av att rekrytera arbetskraft samt att inspirera till utbildning. På grund av covid-19-situationen arrangerades inga mindre rekryterings- och informationstillfällen av AMS i AMS lokaler (6, 2019).

Vägledning, sysselsättningsfrämjande utbildningar och åtgärder

Vägledarens kundmöten innehåller så gott som alltid rådgivning som är av olika art till exempel rådgivning i arbetssökning, möjligheter i arbetslivet, studier, alternativ till rehabilitering då hälsohinder finns, rådgivning av vilka instanser som kan erbjuda hjälp eller bekosta åtgärder som kunden behöver där det finns behov av annan service än den AMS kan erbjuda.

Särskild service för personer med nedsatt arbetsförmåga

AMS kan, med den enskilda kundens medgivande, låta utreda eventuella hälsobegränsningar med tanke på möjligheter till arbete. AMS har ett samarbetsforum med FPA för gemensamma kunder där det behöver klargöras vad FPA kan erbjuda och vilken AMS roll ska vara. Där AMS åtgärder inte räcker till vad gäller personer med hälsobegränsningar hänvisas kunden till hemkommunens socialvård som kan ha ansvar att ge service.

Under året fick 6 personer (16, 2019) med nedsatt arbetsförmåga en möjlighet att pröva på ett nytt arbetsområde genom arbetsprövning på en arbetsplats. Ingen (0, 2019) arbetsgivare har erhållit stöd för specialarrangemang på arbetsplatsen för att kunna anställa en person med funktionsnedsättning.

En stor och ökande kundgrupp hos vägledningen är de personer som lyft sjukdagpenning under det maximala antalet dagar, är fortsatt sjukskrivna och väntar på pensionsbeslut eller har fått avslag på sin pensionsansökan. Rådgivning för dessa personer handlar ofta om hur de ska komma tillbaka i arbetslivet samt vilka rättigheter man kan ha hos olika instanser utanför AMS såsom Folkpensionsanstalten (FPA), hälsovården, socialvården och arbetspensionsanstalter.

Sysselsättningsfrämjande utbildningar

För att tillgodose arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft och motverka arbetslöshet samt stärka den enskildes möjlighet att få eller behålla ett bestående arbete ordnas sysselsättningsfrämjande utbildningar. AMS köper huvudsakligen från Ålands gymnasium sysselsättningsfrämjande utbildningar och landskapsregeringen ger Ålands gymnasium i uppdrag att ordna sysselsättningsfrämjande utbildningar. Utbildningarna kan ha varierande utformningar för att fungera mer effektivt för olika grupper eller behov som är aktuella.

Under 2020 har 5 utbildningar utvärderats efter 3 respektive 6 månader. Totalt deltog 51 personer.

	Deltagare	Män	Kvinnor	under 25	25-55	över 55
Utbildningar 2020	51	28	23	5	43	3

Situationen efter 3 månader

<i>kvinnor under 25</i>				<i>män under 25</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
		3	1			1	

<i>kvinnor 25-55</i>				<i>män 25-55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
4		11	2	7	1	18	

<i>kvinnor över 55</i>				<i>män över 55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
		2				1	

Situationen efter 6 månader

<i>kvinnor under 25</i>				<i>män under 25</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
	1	2	1			1	

<i>kvinnor 25-55</i>				<i>män 25-55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
5	2	7	3	7	4	15	

<i>kvinnor över 55</i>				<i>män över 55</i>			
arbete	studier	arbetslösa	annan	arbete	studier	arbetslösa	annan
	1	1				1	

Med "annan" avses att personens situation är okänd då personen inte längre är arbetssökande eller att personen står utanför arbetskraften.

Totalt var 12 personer i arbete (24 %) och 8 i utbildning (15 %) sex månader efter avslutad utbildning emedan 27 var arbetslösa (53 %) och 4 (8 %) hade annan status.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder

De budgetmedel som reserverats för sysselsättningsfrämjande åtgärder användes i första hand för sysselsättningsstöd som enligt lag kan betalas för anställning, praktik, läroavtal, deltidsarbete och start av företagsverksamhet. Under 2020 beviljades 35 (38, 2019) sysselsättningsstöd för praktik, 62 (42, 2019) för anställning, 3 (3, 2019) för läroavtalsutbildning och 11 (7, 2019) för startandet av företag.

Under 2020 har två sysselsättningsprojekt varit aktuella, Ung Resurs sysselsättningsprojekt som riktar sig till ungdomar och Emmaus sysselsättningsprojekt.

Ung Resurs projekt

Inom Ung Resurs projekt erbjuds maximalt 18 deltagare daglig sysselsättning, hjälp med att planera sin framtid, hjälp att söka studieplats och handledd praktik. Antingen deltar de som inskriva i projektet eller så deltar de genom att vara på extern praktik. Projektet har upphandlats av AMS. I januari 2020 deltog 9 ungdomar i projektet (januari 2019 6 ungdomar) varav 4 började i januari. De flesta slutade under maj månad. Hösten 2020 började 9 nya ungdomar vid olika tidpunkter (hösten 2019 7 ungdomar). Projektet har kontinuerlig intagning från augusti till maj.

För de deltagare som var inne i projektet höstterminen 2019 – vårterminen 2020, (9 inskrivna) var statusen i november 2020, 5 var i utbildning, 0 hade jobb, 0 gick på Starten och 1 var arbetslösa/saknade sysselsättning, 2 annan sysselsättning via AMS och 1 okänd status.

Emmaus projekt

Emmaus sysselsättningsprojekt kan ha maximalt 15 deltagare och erbjuder handledd utbildning för i huvudsak långtidsarbetslösa som behöver stödinsatser för att komma ut på arbetsmarknaden. En deltagare kan delta i projektet i tre till sex månader i handledd utbildning under fem dagar per vecka och därefter i högst två år genom anställning med sysselsättningsstöd hos någon arbetsgivare utanför Emmaus. Under utbildningstiden ges möjlighet att prova på uppgifter inom Emmaus olika verksamheter som försäljning, renovering av möbler och byggarbeten. Deltagarna får hjälp och möjlighet att gå ut i praktik hos arbetsgivare under kurstiden. I handledd utbildning ingår kunskaper om arbetslivet, arbetssökarfärdigheter, kunskaper om utbildningssystem, uppgörande av plan för ansökan till arbete och utbildning och arbetspraktik. Under anställningsperioden med AMS sysselsättningsstöd får deltagarna fortsatt coachning. Under 2020 hade AMS 20 (30 2019) deltagare i projektet.

För de 20 deltagare som var inne i projektet 1.11.2019-31.10.2020 var statusen 31.10.2020: 2 i arbete, 6 arbetslösa, 2 i studier, 7 pågående projektdeltagande, 2 lämnat arbetskraften och 1 i arbetsprövning.

Studievägledning

AMS köper studievägledningstjänster av Ålands gymnasium för att kunna erbjuda arbetssökande kunder studievägledning. Under 2020 genomfördes 75 studievägledningstillfällen (95, 2019). I de flesta fallen har vägledningen varit inriktad på att informera om vilka alternativ som erbjuds, vilket utbud som finns, hur man söker in till utbildning, vilka behörigheter som krävs samt hjälp med cv och arbetsansökan.

REKRYTERING AV ARBETSKRAFT UTANFÖR ÅLAND

AMS gör aktiva rekryteringsinsatser utanför Åland genom främst två kanaler: deltagandet i Eures-nätverket (European Employment Services) och den egna verksamheten Åland Living. Eures är ett gemensamt forum för Europeiska kommissionen, offentliga arbetsförmedlingar i EES-länderna och Schweiz samt andra lokala och regionala organ som berörs av sysselsättningsfrågor. Syftet med Eures-nätverket är att främja den fria rörligheten av arbetskraft inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Åland Living är ett samlingsnamn för den verksamhet inom AMS som huvudsakligen riktar sig till målgrupper utanför Åland. Åland Living har som övergripande målsättning att öka rekryteringsunderlaget för det åländska näringslivet, motverka kompetensflykt från Åland samt arbeta för en inflyttning av personer och företag som kan öka diversifieringen av det åländska näringslivet. Åland Living upprätthåller webbplatsen alandliving.ax inklusive rekryteringsportal med möjlighet för åländska arbetsgivare att söka bland CV:n som personer intresserade av jobb på Åland registrerat i databasen. Åland Living informerar om och besvarar flyttfrågor i olika kanaler samt planerar rekryteringsevenemang och informationsmaterial. Eures Åland och Åland Living har samarbeten med både åländska och utomåländska samarbetspartners i rekryteringsfrågor. Under 2020 har Eures Åland och Åland Living deltagit i mässor och andra rekryteringsevenemang i Åbo, Stockholm och Västerås samt vid två tillfällen i online-mässan Finland Works.

PRAKTIK FÖR HÖGSKOLESTUDERANDE

AMS administrerar systemet med högskolepraktikantplatser. Systemet ger studerande i slutskedet av sina studier en möjlighet att knyta värdefulla kontakter på den åländska arbetsmarknaden genom praktik inom sitt utbildningsområde. Praktikanterna anställs av AMS men fullgör sin praktik på valfri åländsk arbetsplats som är intresserad och kan erbjuda praktikuppdrag. Högskolepraktiksystemet är avsett att förhindra kompetensflykt från samt locka ny arbetskraft till Åland. Under 2020 har 58 (33, 2019) högskolestuderande, 38 (21, 2019) kvinnor och 20 (12, 2019) män, erhållit praktikplats. 23 (14, 2019) har gjort sin praktik inom den offentliga sektorn och 35 (19, 2019) i näringslivet eller inom tredje sektorn. Systemet är inrättat via ett budgetanslag.

ARBETSPSYKOLOGENS TJÄNSTER

Arbetspsykologen har haft 46 (52, 2019) kunder som har fått hjälp med yrkesinriktad rehabiliteringsplanering och yrkesplanering. Planeringen har gått ut på att söka ny inriktning i arbetslivet efter en bedömning av funktionsförmåga.

Utredningarna görs i samarbete med nätverket inom hälsovården, socialen, Folkpensionsanstalten (FPA) och arbetspensionsbolagen. Planeringen resulterar oftast i arbetslösningar, studier, fortsatt rehabilitering eller pension. AMS erbjuder från och med 2017 utredningar av funktionsförmåga för personer med annat modersmål än svenska. Utredningarna handlar oftast om nedsatt funktionsförmåga och ställningstagande till sjukpension. Utredningen och planeringen utförs med hjälp av tolkservice på kundens modersmål. Den yrkesinriktade rehabiliteringsplaneringen fullföljs i samplanering tillsammans med hälsovården, socialförvaltningen och FPA.

UTKOMSTSKYDD FÖR ARBETSLÖSA

Ansökningarna om de arbetslöshetsunderstöd som administreras av AMS och betalas av landskapsmedel, det vill säga grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet, har varit 2 033 till antalet (704, 2019). Totalt inkom 11 035 (6 518, 2019) redovisningar av arbetslöshetstid. I genomsnitt har 898 (525, 2019) utbetalningar av arbetslöshetsunderstöd gjorts per månad.

År	Nya ansökningar	Övriga beslut	Totalt
2006	345	257	602
2007	334	294	628
2008	336	282	618
2009	501	382	883
2010	570	468	1 038
2011	579	359	938
2012	642	413	1 055
2013	804	464	1 268
2014	739	522	1 261
2015	683	576	1 259
2016	679		1 928 ¹⁾
2017	684		2 665 ²⁾
2018	739		3 739 ³⁾
2019	704		4 248
2020	2 033		6 462

¹⁾ Indragning av arbetslöshetsförmån behandlades tidigare av arbetskraftskommissionen som inte skickade till sökande något skriftligt beslut om indragning av arbetslöshetsförmånen. Från och med 2016, då AMS tog över beslutsfattandet i arbetslöshetsförmånsärenden, har skriftligt beslut om indragning skickats sökande, därav den ökade mängden under "Totalt" samt från samma tidpunkt har de två olika (Nya ansökningar och Övriga beslut) diariesystemen slopats och införts ett diariesystem som omfattar alla beslut i arbetslöshetsförmånsärenden, i tabellen ovan redovisas dessa i stapeln "Totalt". I "Totalt" ingår således även antalet från stapeln "Nya ansökningar".

²⁾ AMS ska i ärenden som gäller justering av en arbetslöshetsförmån ge sökanden ett skriftligt beslut. Från och med 2017 ges sökande ett skriftligt beslut på jämkad arbetslöshetsförmån, därav den ökade mängden under "Totalt" år 2017.

³⁾ Genom ändringar i lagstiftningen om utkomstskydd för arbetslösa, bland annat införandet av aktiveringsmodellen, ökade antal beslut med drygt 40 % 2018. Därav den ökade mängden under "Totalt" år 2018.

AMS har behandlat 115 (62, 2019) besvärärenden inom utkomstskyddet för arbetslösa. 75 (38, 2019) av dessa har AMS helt och 3 (1, 2019) delvis ändrat genom själv rättelse, vanligtvis för att sökande har lämnat in nya uppgifter. 0 (0, 2019) besvär har återtagits. 33 (20, 2019) besvär har AMS meddelat Ålands

förvaltningsdomstol (Åfd) att ska förkastas och AMS har således vidhållit sitt beslut. 3 (3, 2019) ärenden har överförs till besvärsnämnden för social trygghet och utlåning givits till arbetslöshetskassa. 1 (0, 2019) ärende har avvisats utan prövning då det inte fanns något beslut att söka ändring i.

Åfd har avgjort 29 (12, 2019) besvärärenden. I 20 (9, 2019) fall har Åfd avslagit besvärerna, i 3 (1, 2019) fall har Åfd avvisat besväret då det inkommit för sent och i 3 (0, 2019) fall har Åfd avskrivit ärendet eftersom besväret återtagits samt i 3 (2, 2019) fall har Åfd upphävt AMS beslut. Den vanligaste orsaken till att Åfd upphävt är att den besvärande lämnat in till Åfd nya uppgifter som inte fanns då AMS avgjorde ärendet. Av de ärenden som Åfd har upphävt har AMS valt att föra 1 vidare till Högsta förvaltningsdomstolen (Hfd). Besvärsnämnden för social trygghet har avgjort 3 (1, 2019) ärenden och förkastat dem. Hfd har avslagit en enskilds ansökan om besvärstillstånd över beslut om arbetslöshetsförmån.

AMS har i 30 (31, 2019) ärenden beslutat om återkrav av arbetslöshetsförmåner. Endast i ett fåtal fall återbetalas hela återkravet inom förfallotiden. Orsaken är att de flesta som lyfter arbetslöshetsförmåner har väldigt små inkomster och har inga möjligheter att återbetala hela återkravet på 14 dagar, särskilt i de fall då det är fråga om ett större belopp.

STUDIESTÖD

AMS handlägger och tar beslut om studiestöd samt ger rådgivning och information till unga och vuxna om studiestöd. Dessutom fattar AMS beslut om återkrav av studiestöd och följer upp återbetalningarna. AMS mottar och meddelar Pensionsskyddscentralen uppgifter om åländska studerandes utländska examina vilka har betydelse för pensionens tillväxt. I studiestödsärenden samarbetar AMS med skolor, banker, FPA och andra myndigheter.

Studiestödsenheten har en hög arbetsbelastning inför terminsstart då studiestödsansökningarna anhopar sig. Topparna under ett läsår inträffar under juli till oktober och januari till mars. Trots hög arbetsbelastning handläggs ansökningarna så att i princip alla studerande får utbetalt studiestöd inom fem veckor efter det att ansökan är komplett.

Studiepenning, vuxenstudiepenning, bostadstillägg och försörjartillägg är bidrag medan *landskapsborgen för studielån* gäller banklån. Landskapsborgen för tillägglån kan beviljas för terminsavgifter. Från och med höstterminen 2020 indexjusterades studiestödsbeloppen med 0,7 % enligt ändring av konsumentprisindex under 2019.

Antalet studiestödstagare och stödform

År	2017	2018	2019	2020
Studiepenning	2 421	2 339	2 302	2 314
Vuxenstudiepenning	173	169	200	234
Bostadstillägg	1 707	1 632	1 600	1 625

Försörjartillägg	160	198	188	203
Stödtagare, totalt	2 510	2 510	2 490	2 540

Landskapsborgen för studielån och tilläggsån för terminsavgift

År	2017	2018	2019	2020
Studielån, antal	1 180	1 153	1 130	1 092
Tilläggsån, antal	51	37	30	37

Beslut om studiestöd

Studiestöd beviljas per läsår och kan kompletteras under läsåret med ändringsansökan. Det kan gälla till exempel boende, ändring av terminstid, ansökan om landskapsborgen för lån.

År	2017	2018	2019	2020
Beslut om studiestöd	3 466	3 244	3 375	4 130
Avslag på ansökningar	51	79	62	71

Den vanligaste orsaken till avslag på ansökan om studiestöd är att den studerande inte kompletterat sin ansökan inom den termin som ansökan gäller. Övriga avslagsgrunder är till exempel att studierna inte är studiestödsberättigade, att de inte uppgår till minst deltidsstudier, att övriga inkomster under studiestödstiden är för höga eller att studiestöd ska sökas från FPA eller CSN i Sverige.

AMS har behandlat 4 (1, 2019)) rättelseyrkande över beslut om studiestöd och har vidhållit det ursprungliga beslutet.

AMS har i 118 (84, 2019) ärenden beslutat om återkrav av studiestödsförmåner. Av dessa har 95 (82, 2019) återbetalats. Återkraven gäller oftast studieavbrott, för höga inkomster eller sjukskrivning.

UPPEHÅLLSTILLSTÅND FÖR ARBETSTAGARE, DELBESLUT

Ansökningar om uppehållstillstånd för arbetstagare har koncentrerats till fem arbetstillståndsenheter i Finland. Dessa enheter finns i Helsingfors, Tammerfors, Uleåborg, Villmanstrand och på Åland. Enheterna är behöriga att ge delbeslut i ärenden om uppehållstillstånd för arbetstagare till Migrationsverket. AMS ansvarsområde är företag på Åland som söker arbetskraft utanför EU/EES – området. I dessa ärenden tillämpas utlänningslagen (FFS 301/2004) samt de riksomfattande riktlinjer som statsrådet tagit beslut om. AMS uppgifter och befogenheter regleras i överenskommelseförordning.

AMS utreder möjligheten att inom en rimlig tid få sådan arbetskraft som lämpar sig för det aktuella arbetet och som står till förfogande på arbetsmarknaden. Kravet är att arbetsgivaren ska anmäla platsen till AMS och platsen ska vara lediganslagen i minst två veckor.

AMS bedömer om arbetsgivaren har realistiska förutsättningar att uppfylla sina arbetsgivarskyldigheter.

Vid bedömningen av arbetstagarens förutsättningar säkerställer AMS att arbetstagaren har den utbildning och de tillstånd som arbetet kräver (till exempel hygienpass). AMS ska också säkerställa att utlänningens uppehålle på Åland är tryggad genom inkomster från förvärvsarbete under den tid uppehållstillståndet gäller.

Under 2020 behandlades 33 (56, 2019) förstagångsansökningar som gäller anställande av arbetskraft som behöver uppehållstillstånd för arbete, och 47 (40, 2019) som gäller fortsatta tillstånd.

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE 2020

Nedan presenteras sådant som landskapsregeringen angett att från och med 2017 ska ingå i underlydande myndigheters berättelser.

AMS översikt

Under året har inte förekommit händelser som påverkat bokslutsuppgifterna och budgetuppföljningen.

Hållbarhetsstyrning

AMS har anammat de strategiska utvecklingsmålen 1, 2 och 5: "Välmående människor vars inneboende resurser växer", "Alla känner tillit och har verkliga möjligheter att vara delaktiga i samhället" och "Attraktionskraft för boende, besökare och företag". AMS medverkar i samordningsmöten som ordnas av medaktörerna i nätverket bärkraft.ax och deltar i "Sektoröverskridande forum för social hållbarhetsutveckling inom landskapsregeringen" samt i nätverksgruppen hållbara storföretag på Åland kring bland annat rekrytering, kompetensförsörjning och storytelling. AMS sitter också, genom verksamheten Åland Living, med i arbetsgruppen för koordinering och rapportering i rollen som processledare för mål 5. Förverkligandet av målen jobbar AMS med kontinuerligt och hör till AMS kärnverksamhet som att främja sysselsättning och kompetensutveckling, att främja en regionalt balanserad utveckling av arbetsmarknaden, att verka för kvinnors och mäns rätt till arbete på lika villkor, att motverka diskriminering på arbetsmarknaden, att underlätta för personer med svag ställning på arbetsmarknaden att få arbete och förhindra utslagning från arbetsmarknaden samt att motverka långa tider utan reguljärt arbete.

Väsentliga förändringar i organisation, verksamhet och ekonomi

Under året har pandemin påverkat AMS organisation, verksamhet och ekonomi, likväl har det inte lett till väsentliga förändringar i organisation, verksamhet eller ekonomi.

Bedömning av de viktigaste riskerna och osäkerhetsfaktorerna samt andra faktorer som inverkar på verksamhetens utveckling

Riskbedömningen som gjordes 2018 resulterade i att tre områden har prioriterats att jobba med, krav på arbetets kvalitet, arbetsmängd och arbetstakt samt samarbete och information. Under 2019 har ett stort antal åtgärdsförslag utarbetats och tre framröstade åtgärder har påbörjats jobba med. Under 2020 prioriterades personalens välmående då den exceptionella arbetsmängden för de flesta tjänstemän ökade riskerna för utmattning. Ett arbete som lyckades då det totala antalet sjukdagar 2020 var 184 och motsvarande sjukdagar 2019 var 344. En minskning med drygt 46 %.

Det datoriserade studiestödssystemet (STUDS) som Åda Ab ansvarar för innehåller buggar och andra programfel som gör att felaktigheter uppstår vid handläggningen av studiestödsförmåner. AMS är medveten om bristerna och meddelar upptäckta felaktigheter till Åda Ab för rättelse. Det har hänt att programfel inte upptäckts av AMS utan genom att kunder kontaktat AMS. AMS bedömning är att få programfel förblir oupptäckta. I slutet av 2019 upphandlades ett nytt studiestödssystem som inte ännu under 2020 var färdigt utvecklat och kunde tas i bruk.

Uppföljning av budgetmål

Mål: Minst 50 personer ska få yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering.

Förverkligat: 46 personer har fått yrkesinriktad rehabiliteringsplanering eller yrkesplanering.

Mål: Förbättra matchningen på arbetsmarknaden.

Förverkligat: Under 2020 har 4 arbetssökande påbörjat frivilliga studier, 2 kortvariga studier och 246 sysselsättningsfrämjande utbildningar varav 132 svenska för inflyttade (SFI). Uppföljningen 2020 av den sysselsättningsfrämjande utbildningen förutom SFI visar att av 51 studerande var 12 personer i arbete (24 %) och 8 i utbildning (15 %) sex månader efter avslutad utbildning.

Mål: Långtidsarbetslöshet ska förebyggas och motverkas.

Förverkligat: Andelen nytillkomna långtidsarbetslösa under 2020 låg på en betydligt högre nivå än som under 2019. Vi lyckades inte med att förebygga och motverka långtidsarbetslösheten under år 2020 om vi jämför med utfallet år 2019.

Mål: Öka antalet användare av e-tjänster

Förverkligat: Under 2019 anmälde sig 220 (56,7 % av alla nyanmällda) nya arbetssökande sig via e-tjänsten. Under 2020 anmälde sig 2 336 (69,8 % av alla nyanmällda) nya arbetssökande sig via e-tjänsten.

Sedan juni 2017 har det varit möjligt att ansöka om arbetslöshetsförmåner och redovisa arbetslöshetstid via en e-tjänst. Antalet e-ansökningar har ökat med 627 % från år 2019 (237) till år 2020 (1 485). I januari 2021 redovisade 63 % av alla som beviljats arbetslöshetsförmåner sin arbetslöshetstid via e-tjänsten. Andelen i januari 2020 var 28 %.

Mål: Främja samarbetet och samverkan med andra myndigheter kring arbetssökande som har behov av service av flera instanser.

Förverkligat: På grund av pandemin var det begränsade möjligheter till fysiska möten och mer än fullt upp med kärnverksamheten inom arbetsmarknadsservicen

så något utrymme att särskilt främja samarbetet och samverkan med andra myndigheter fanns inte.

Mål: Nå minst 40 000 personer som bor utanför Åland med budskap om arbetsmöjligheter på Åland

Förverkligat: AMS inom ramen för Åland Living har under 2020 genom nyhetsbrev, mässor, samarbeten, sociala medier och framför allt genom webbplatsen nått strax under 58 000 personer som bor utanför Åland.

Mål: Kvalitetssäkra arbetsprocesser vid handläggningen av arbetslöshetsförmåns- och studiestödsärenden.

Förverkligat: Avsikten var att börja använda det nya studiestödssystemet under året. På grund av ej på förhand konstaterade utmaningar och önskemål på systemet så försenades ibruktagandet. Avsikten var att införskaffa ett enkelt handläggningssystem för arbetslöshetsförmånsärenden. På grund av den höga arbetsbelastningen på ersättningsenheten fanns det inte tid att jobba med kravställandet inför en upphandling.

Redogörelse för den interna styrningen och kontrollen

AMS myndighetschef leder myndighetens verksamhet och ansvarar för att fastställda mål uppnås. Alla rättelseyrkanden och besvär avgörs av myndighetschefen som i samband med detta granskar lagenligheten i de ärenden där kunden visat missnöje över beslut.

Myndighetschefen följer kontinuerligt upp att de oavslutade ärendena omfattar så få ärenden som möjligt och att budgetmoment inte överskrids eller inte nyttjas i den omfattning som avsetts.

Verksamheten planeras utgående från beviljad budget och redovisas i AMS årliga verksamhetsberättelse.

Uppföljning av tidigare års granskning

Under år 2016 genomförde landskapsrevisionen en granskning av AMS i form av en effektivitetsrevision.

Landskapsrevisionen: Reglementet borde uppdateras. I nuvarande utformning är bland annat tjänstebeskrivningarna och arbetsuppgifterna antingen förlegade eller oklara. Till andra delar borde informationen uppdateras så att den stämmer överens med vedertagen praxis eller förändringar i förfarandet.

Kommentar: I reglementet finns inte tjänstebeskrivningar. Arbetsuppgifterna har uppdaterats både 2015 och 2016 avseende samtliga tjänster förutom handläggningschef, förmedlare och informatörer. AMS avsåg under 2018 att gå igenom reglementet med personalen för att utröna till vilken del arbetsuppgifterna antingen är förlegade eller oklara samt till andra delar uppdatera informationen så att den stämmer överens med vedertagen praxis eller förändringar i förfarandet. Någon systematisk genomgång har inte heller gjorts under 2020 då andra ärenden prioriterats.

Landskapsrevisionen: Vid verkställandet av utkomstskydd för arbetslösa och studiestöd bör man beakta AMS behov när det nya lönesystemet planeras och implementeras.

Kommentar: Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har kartlagt de behov som AMS har beträffande utkomstskydd och studiestöd. I kravspecifikationen för upphandlingen framgår att landskapsregeringen hanterar utkomstskydd och studiestöd. Projektgruppen har vidare givit leverantören i uppdrag att återkomma med lösningsförslag. Under 2020 har inte något lösningsförslag givits AMS. Likväl har AMS klargjort med finansavdelningen vilket slag av utbetalningsfil för studiestöd som lönesystemet accepterar.

Landskapsrevisionen: Processen med registrering av pensionsbaserad arbetslöshetsersättning borde beaktas i det nya lönesystemet för att förenkla arbetet och trygga tillförlitliga uppgifter.

Kommentar: Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har lyft frågan om pensionsbaserad arbetslöshetsersättning med leverantören av det nya lönesystemet och bett dem återkomma med en möjlig lösning. Under 2020 har inte någon möjlig lösning presenterats för AMS.

Landskapsrevisionen: I samband med kommande ibruktagande av nätbaserade tjänster borde man undersöka möjligheterna att på sikt anpassa dessa till nuvarande system inom myndigheten och vid landskapsregeringen för att minska det manuella arbetet.

Kommentar: AMS ambition är att de nätbaserade tjänsterna så långt det är möjligt ska anpassas till bland annat landskapsregeringens system för utbetalning av arbetslöshets- och studiestödsförmåner. Projektgruppen som arbetar med implementering av det nya lönesystemet har kartlagt de behov som AMS har beträffande utkomstskydd och studiestöd. I kravspecifikationen för upphandlingen framgår att landskapsregeringen hanterar utkomstskydd och studiestöd. Projektgruppen har vidare givit leverantören i uppdrag att återkomma med lösningsförslag. Under 2020 har inte något lösningsförslag givits AMS.